

Edukacja IPN

<https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/wystawy/biografie-elementarne/194973,Stanislaw-Maczek.html>
29.04.2024, 04:20

Stanisław Maczek

Elementarna wystawa biograficzna poświęcona gen. Stanisławowi Maczkowi przygotowana została przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Katowicach.

Generał Stanisław Maczek, dowódca 1. Dywizji Pancерnej, należy do grona najbardziej rozpoznawalnych w kraju i za granicą dowódców Polskich Sił Zbrojnych w czasie II wojny światowej. Jego osobowość i zdolności dowódcze zjednywały mu uznanie i szacunek przełożonych, współpracowników i podkomendnych, budując legendę „Bacy” – wymagającego dowódcy o otwartym sercu. W jubileuszowej publikacji z okazji setnych urodzin generała, jego kolega i następca na stanowisku dowódcy 1. Dywizji Pancерnej, gen. Klemens Rudnicki napisał: „Maczek nigdy nie walczył o swoją sławę, czy swoje honory, nigdy nie sięgał po buławę hetmańską, a jednak wraz ze swoją Dywizją przeszedł do historii i legendy prawego żołnierza polskiego”. Zmarł w Edynburgu dwa lata później, 11 grudnia 1994 r., a jego doczesne szczątki złożono wśród żołnierzy 1. Dywizji Pancерnej na Polskim Honorowym Cmentarzu Wojskowym w Bredzie.

Gen. broni Stanisław Maczek przyszedł na świat w Szczercu pod Lwowem w 1892 r. Uczestniczył w I wojnie światowej, wojnie z Ukraińcami i wojnie polsko-bolszewickiej. W odrodzonej Rzeczypospolitej rozpoczął karierę oficera zawodowego. Uczestniczył w walkach z Niemcami od pierwszych godzin wybuchu II wojny światowej, jako dowódca 10. Brygady Kawalerii. Utworzona na Wyspach Brytyjskich 1. Dywizja Pancerna uczestniczyła w krwawych walkach we Francji w 1944 r. oraz wyzwoleniu miast flamandzkich w Belgii i Holandii. Była jedyną jednostką PSZ, która zakończyła szlak bojowy na terytorium Niemiec w 1945 r.

Autor wystawy: Ryszard Mozgol

Recenzja: dr Piotr Chmielowiec, dr hab. Filip Musiał

Koncepcja graficzna serii: Paulina Żak

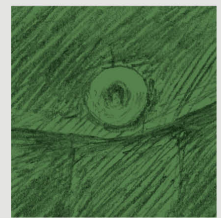
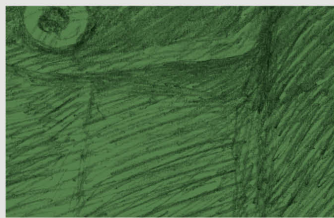
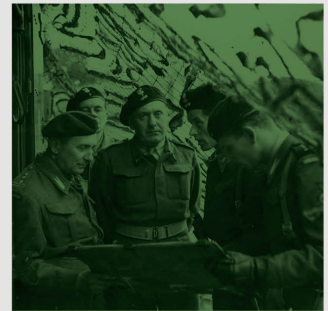
Skład: Aleksandra Korol-Chudy

Korekta: Monika Rosenbaum

W wystawie wykorzystano zdjęcia i materiały: Narodowego Archiwum Cyfrowego, Wojskowego Biura Historycznego im. gen. broni K. Sosnkowskiego, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. W. Sikorskiego w Londynie / Fundacja Ośrodek Karta, Stadsarchief Roeselare, Stadsarchief Breda, Heemkring Molenheide, Photography Archive Fortepan; prywatnych zbiorów Karoliny Maczek-Skillen, Gilles'a Lapersa, Adama Kurusa, Piotra Sadowskiego, Grzegorza Grześkowiaka; fotografie wykonane przez Aleksandrę Korol-Chudy, Krzysztofa Łojkę i Theo Borghstijna; rysunki Jerzego Ozgi; mapę szlaku bojowego 1. Dywizji Pancерnej, pochodzącą z infografiki „1. Dywizja Pancerna” przygotowanej przez OBEN IPN we Wrocławiu.

Stanisław Maczek

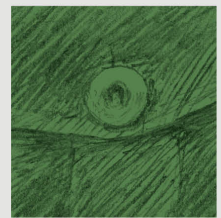
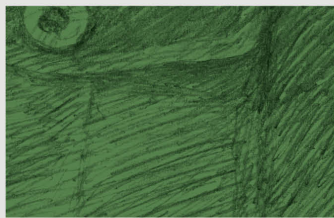
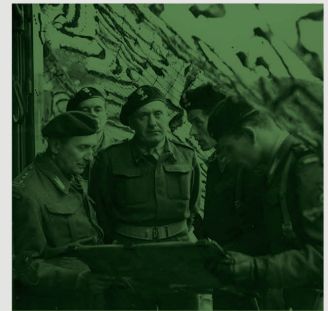
INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

BE BIOGRAFIE
WYSTAWY
ELEMENTARNE

Panele wystawy

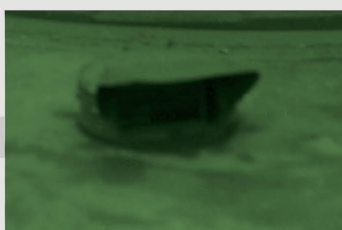
Stanisław Maczek

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

BE BIOGRAFIE
WYSTAWY
ELEMENTARNE

„Bacą”

Generał broni Stanisław Maczek jest jednym z najbardziej rozpoznawalnych dowódców Polskich Sił Zbrojnych z czasów II wojny światowej. Swoją siłą charakteru, zdolnościami dowódczymi i autorytetem zjedynował sobie sympatię podkomendnych, którzy nazwali go „Bacą”. Mówiono o nim, że łączył w sobie wysokie wymagania i poczucie dyscypliny z łagodnością i miękkością serca. Nigdy nie zabiegał o sławę i zaszczyty, a jednak wraz ze swoją Dywizją Pancerną przeszedł do historii jako jeden z najlepszych polskich dowódców wojskowych. Po wielu latach Maczek w dalszym ciągu jest symbolem niezłomności i szlachetności.

↑ Gen. Stanisław Maczek
i kpt. dypl. Tadeusz Wysocki w czołgu
dowodzenia, 14 lipca 1944 r.
■ NAC

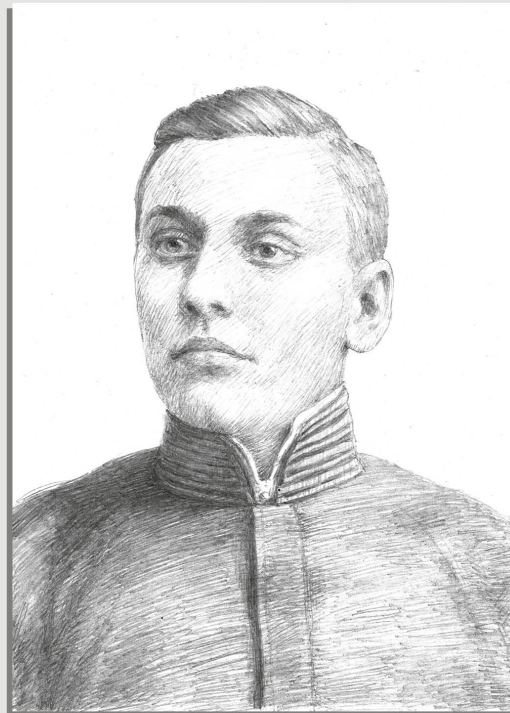

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

1892

Dom rodzinny

Stanisław Maczek urodził się 31 marca 1892 r. w Szczercu pod Lwowem, w rodzinie pielęgnującej polskie tradycje patriotyczne. W czasie studiów włączył się m.in. w działalność skautingu i paramilitarnego, niepodległościowego Związku Strzeleckiego. Przyjął w tej organizacji pseudonim „Rozłutki”. Nawiązał w ten sposób do bohatera opowiadania Stefana Żeromskiego *Echa leśne*, powstańca styczniowego, skazanego przez Rosjan na śmierć. W 1914 r. Maczek został zmobilizowany do armii austro-węgierskiej, w której szybko zauważono jego niezwykle talenty wojskowe. Uczestniczył w walkach z armią carską i Włochami i otrzymywał liczne odznaczenia. Wspominał, że starał się być najlepszy, ponieważ był jedynym Polakiem w batalionie. W 1918 r. na wieść o odradzaniu się Polski porzucił jednostkę walczącą w Alpach i udał się do Krakowa, by zaciągnąć się do polskiego wojska.

← Stanisław Maczek od młodości przejawiał zainteresowania literaturą, historią i filozofią. Po maturze rozpoczął studia polonistyczne i filozoficzne na Uniwersytecie we Lwowie. Na rysunku Stanisław Maczek w mundurze gimnazjalnym.
📍 rys. Jerzy Ozga

↓ Witold Maczek, ojciec przyszłego generała, był prawnikiem, pochodzącym ze spolonizowanej chorwackiej rodziny, która osiadła na terenie Galicji w zaborze austriackim.
📍 ze zbiorów Karoliny Maczek-Skillen

→ Anna z Czernych, matka Stanisława Maczka, wydała na świat czterech synów. Trzech z nich poległo w młodym wieku w I wojnie światowej oraz w walkach o niepodległość i granice Rzeczypospolitej. Stanisław, który wybrał karierę zawodowego żołnierza, jako jedyny pozostał przy życiu.
📍 ze zbiorów Karoliny Maczek-Skillen

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

1918

O granice Niepodległej

W listopadzie 1918 r. w Krośnie por. Stanisław Maczek stanął na czele kompanii ochotników ruszających do walki z Ukraińcami. W 1919 r. dowodził „lotną kompanią szturmową” w ramach 4. Dywizji Piechoty, która szła w szpicie polskiej ofensywy. Odznaczył się bohaterskim poprowadzeniem przeciwuderzenia pod Żurawnem, które obserwował Naczelnik Państwa Józef Piłsudski. Tymczasem niepodległości Polski zagroził znacznie niebezpieczniejszy przeciwnik jakim była Rosja Sowiecka, dążąca do zanieśienia rewolucji komunistycznej na Zachód. Latem 1920 r. Maczek walczył pod Równem przeciwko oddziałom komunistycznej Armii Konnej Budionnego, używając po raz pierwszyczołgów. Zdobyte doświadczenie wykorzystał w sierpniu 1920 r. we Lwowie, gdzie otrzymał zgodę na sformowanie batalionu szturmowego 1. Dywizji Jazdy.

← Stanisław Maczek był pierwszym oficerem, który otrzymał awans w niepodległej Rzeczypospolitej na polu bitwy. Józef Piłsudski zapamiętał groźny wygląd por. Maczka, ściągniętego wprost z pola bitwy, ubłoconego, ale z karabinem na plecach i granatami zatknętymi za pasem.

■ rys. Jerzy Ozga

← Na miejscu krwawego boju „lotnej kompanii szturmowej” z Ukraińcami o redutę pod Żurawnem stanął w latach trzydziestych XX w. pomnik poświęcony poległym w czasie walk o wolność Polski.

■ NAC

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

1931

Służba w II RP

Zakończenie działań zbrojnych na kresach Rzeczypospolitej nie przerwało kariery wojskowej Stanisława Maczka, który podjął decyzję o pozostaniu w wojsku jako oficer służby stałej. W 1922 r. otrzymał stopień majora, a rok później rozpoczął kurs w Wyższej Szkole Wojennej, przygotowujący do dowodzenia większymi jednostkami wojskowymi. W tym okresie dał się poznać jako wzorowy dowódca 81. Pułku Strzelców Grodzieńskich. Otrzymywał wysokie oceny i pozytywne opinie swoich przełożonych, którzy zwracali uwagę na pomysłowość i zdolności taktyczne przyszłego dowódcy. Ważnym wydarzeniem w życiu mjr. Maczka było zawarcie w 1928 r. związku małżeńskiego z Zofią z Kurysiów i założenie rodziny.

→ Stanisław Maczek w 1931 r. otrzymał awans na stopień pułkownika dyplomowanego. W opinii z tego roku na jego temat napisano: „Wybitny dowódca pułku, ma naturalny dar dowodzenia i zmysł taktyczny”.
📍 Wojskowe Biuro Historyczne im. gen. broni Kazimierza Sosnkowskiego

→ Od 1935 r. płk dypl. Stanisław Maczek (trzeci z prawej) był dowódcą piechoty dywizyjnej w 7. Dywizji Piechoty w Częstochowie. Na zdjęciu ze swoim przełożonym gen. Januszem Gąsiorowskim (pierwszy z prawej) w dniu urodzin marsz. Józefa Piłsudskiego.
📍 ze zbiorów Adama Kurusa

→ Wakacyjne zdjęcie Zofii i Stanisława Maczków z córką Renatą, Stanisławów, ok. 1931 r.
📍 ze zbiorów Karoliny Maczek-Skillen

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

1938

Na czele 10. Brygady Kawalerii

↑ Trzon 10. Brygady Kawalerii tworzyły dwa pułki kawalerii zmotoryzowanej – 24. Pułk Ułanów z Kraśnika oraz 10. Pułk Strzelców Konnych z Łańcuta. Dowództwo jednostki mieściło się w Rzeszowie. Na fotografii żołnierze brygady po wkroczeniu do Jurgowa w listopadzie 1938 r.

W drugiej połowie lat trzydziestych XX w. podjęto decyzję o sformowaniu pierwszej wielkiej jednostki zmotoryzowanej w Wojsku Polskim – 10. Brygady Kawalerii. W październiku 1938 r. jej dowództwo powierzono płk. dypl. Stanisławowi Maczkowi. Po trwającym miesiącu postaju w okolicach Bielska brygada została skierowana do obsadzenia przyznanej Polsce części Spisza i Orawy. W grudniu jednostki powróciły do swoich garnizonów, a płk Maczek przystąpił do intensywnych przygotowań i reorganizacji jednostki. W marcu 1939 r. brygada została postawiona w stan gotowości bojowej, a w sierpniu otrzymała rozkaz zajęcia pozycji jako odwód Armii „Kraków”. W ostatnich dniach przed wybuchem wojny płk Maczek dowodził jednostką składającą się z ok. 4,5 tys. żołnierzy oraz kilkudziesięciu czołgów i pojazdów rozpoznawczych.

← Płk dypl. Stanisław Maczek wraz z oficerami brygady w charakterystycznych czarnych skórzanych kurtkach, od których wzięta się nazwa „Czarnej Brygady”. Jurgów na Spiszu, listopad 1938 r.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

1939

Kampania wrześniowa

Agresywne plany III Rzeszy zostały wprowadzone w życie 1 września 1939 r., wraz z napaścią Niemiec na Polskę. Od wybuchu wojny zadaniem brygady płk. Maczka było zatrzymanie niemieckich czołgów na przełęczach Beskidu Wyspowego i uniemożliwienie przeciwnikowi rozwinięcia natarcia pancernego w Małopolsce. Działania opóźniające 10. Brygady Kawalerii pozwoliły m.in. na wycofanie Armii „Kraków” ze Śląska. Od 8 września 1939 r. brygada uczestniczyła w walkach obronnych pod Rzeszowem, Łańcutem oraz Jarosławiem, uniemożliwiając Niemcom szybki marsz na Lwów. 17 września odniosła zwycięstwo nad wrogiem pod Zboiskami. W tym dniu płk Maczek otrzymał rozkaz przemieszczenia jednostki na południe i ewakuacji na Węgry.

↓ Trafiony pod Wysoką niemiecki czołg Panzer I z niemieckiej 2. Dywizji Pancerniej, zniszczony celnym ogniem polskiego Boforsa. W pierwszym tygodniu września 1939 r. Niemcy utracili w walce z jednostką płk. Maczka kilkadziesiąt czołgów.
 📌 ze zbiorów Piotra Sadowskiego

↑ W pierwszym tygodniu wojny płk Maczek z niezwykłą pomysłowością i poświęceniem dowodził 10. Brygadą Kawalerii pod Wysoką, Skomielną Białą, Kasińską Wielką i Jordanowem, dzięki czemu zyskał podziw przelozonych i respekt wroga. Na pierwszym planie tankietki TKS.
 📌 Fortepan

↑ 10. Brygada Kawalerii przekroczyła granicę polsko-węgierską na Przełęczy Tatarskiej przetrzebiona, ale niepokonana, z całym własnym uzbrojeniem i jeńcami, w „kolumnie uporządkowanej jak do defilady”.
 📌 Fortepan

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

1940

Kampania francuska

↑ Gen. bryg. Stanisław Maczek w opactwie Paimpont w 1940 r. Francuzi byli niechętni tworzeniu polskiej dywizji pancernej. Dopiero niemiecki atak na Francję w 1940 r. spowodował zgodę na sformowanie lekkiej dywizji zmechanizowanej, następnie lekkiej brygady zmechanizowanej.

📍 ze zbiorów Gilles'a Lapersa

W październiku 1939 r. płk dypl. Stanisław Maczek wraz z rodziną przedostał się do Francji, która znajdowała się w stanie wojny z Niemcami i gdzie formowano już polską armię. W uznaniu zasług w czasie kampanii wrześniowej Naczelny Wódz i premier gen. Władysław Sikorski awansował go do stopnia generała brygady. W maju 1940 r. strona francuska zgodziła się na utworzenie lekkiej brygady zmechanizowanej, która przyjęła nazwę 10. Brygady Kawalerii Pancernej. W obliczu napaści Hitlera na Francję w maju 1940 r., na front w Szampanii została wysłana najlepiej wyszkolona i przygotowana część brygady. W ciągu tygodnia walk z Niemcami brygada skutecznie osłaniała odwrót francuskich jednostek. 18 czerwca 1940 r., w związku z okrążeniem, gen. Maczek wydał rozkaz zniszczenia sprzętu i przedzierania się grupami do Wielkiej Brytanii.

← Załogi czołgów Renault R-35 1. batalionu 10. Brygady Kawalerii Pancernej w trakcie odpoczynku na drodze pod Avize w czerwcu 1940 r. Największym problemem dla gen. Maczka w trakcie walk we Francji był chaos we francuskim dowodzeniu oraz braki paliwa.
📍 NAC

← Polskie czołgi w czasie walk w północnej Burgundii. Z 16 na 17 czerwca w 1940 r. 10. Brygada zajęła po brawurowym ataku zajmowane przez Niemców miasteczko Montbard i próbowała zdobyć przeprawę na Kanale Burgundzkim. Niestety Niemcom udało się wysadzić most, co uniemożliwiło dalszy atak.
📍 NAC

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

1942

1. Dywizja Pancerna

Generał Maczek szlakiem przez Afrykę Północną dotarł na Wyspy Brytyjskie, stanowiące ostatni bastion oporu przeciwko III Rzeszy. W październiku 1940 r. objął ponownie dowództwo 10. Brygady Kawalerii Pancernej w Szkocji i jednocześnie rozpoczął starania o utworzenie polskiej dywizji pancernej, powstającej w ramach odtwarzanej na Wyspach polskiej armii. Rozkazem gen. Władysława Sikorskiego 25 lutego 1942 r. powołano do istnienia 1. Dywizję Pancerną i wyznaczono na jej dowódcę gen. Maczka. Ponadto odznaczono go za dotychczasową walkę Krzyżem Złotym Orderu Wojennego Virtuti Militari. W ciągu dwóch lat intensywnego szkolenia na Wyspach Brytyjskich jednostki wchodzące w skład 1. Dywizji Pancernej zostały przygotowane do prowadzenia działań w nowoczesnej wojnie. W maju 1944 r. dywizja osiągnęła gotowość bojową, a w lipcu zapadła decyzja o wysłaniu jej do Francji.

↑ Czołgi 1. Dywizji Pancernej w trakcie ćwiczeń pod Kinross w Szkocji w 1943 r. W momencie wyruszenia na kontynent gen. Maczek dowodził jednostką składającą się z 16 tys. żołnierzy, prawie 400 czołgów i 4 tys. pojazdów. ze zbiorów Gilles'a Lapersa

← Gen. Stanisław Maczek w rozmowie z naczelnym dowódcą wojsk alianckich w Europie gen. Dwightem Eisenhowerem w czasie inspekcji 1. Dywizji Pancernej, 13 kwietnia 1944 r. ze zbiorów Gilles'a Lapersa

→ Odznaką rozpoznawczą 1. Dywizji Pancernej był szyszak ze skrzydłem husarskim w kolorze czarnym umieszczony w okrągłym pomarańczowym polu. Żołnierze nazywali odznakę potocznie „wiewiórką”. ze zbiorów Grzegorza Grześkowiaka

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

↑ Piechota 1. Dywizji Pancerniej
w czasie walk pod Hooge
Zwaluwe w Holandii.

■ AIPN

***Idąc do pierwszej bitwy, będziecie
żądali rachunku za całe pięć lat
tej wojny. (...) Nie znaczy to jednak,
że macie stosować barbarzyńskie
metody walki. Bijcie się tak, jak bił
się zawsze żołnierz polski w ciągu
całej naszej historii. Bijcie się
twardo i po rycersku.***

Fragment rozkazu gen. Stanisława Maczka do żołnierzy
1. Dywizji Pancerniej, 6 sierpnia 1944 r.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

1944

1. Dywizja Pancerna w walce

→ Oczyszczanie drogi odwrotu niemieckiego z wraków pojazdów. Zwycięstwo pod Falaise dało gen. Maczkowi i jego żołnierzom pierwszy smak zwycięstwa od września 1939 r. i możliwość odwetu na wrogu.

■ Instytut Polski i Muzeum im. gen. W. Sikorskiego w Londynie / Ośrodek Karta

↑ Gen. Stanisław Maczek w rozmowie z alianckimi korespondentami wojennymi, sierpień 1944 r.

■ ze zbiorów Gilles'a Lapersa

W czerwcu 1944 r. wojska alianckie wylądowały na plażach Normandii, otwierając linię frontu w Europie Zachodniej. Dywizja gen. Maczka dołączyła do wojsk alianckich w sierpniu 1944 r. w trakcie walk we Francji, gdzie uczestniczyła w okupionej wysokimi stratami alianckiej operacji „Totalize”. W połowie sierpnia dowództwo sprzymierzonych zdecydowało o użyciu 1. Dywizji Pancernej w planowanym przez aliantów szybkim opanowaniu okolic Falaise i zamknięciu w okrążeniu dużych sił niemieckich. Zadaniem Polaków było domknięcie okrążenia. W trakcie krwawych walk 1. Dywizja Pancerna zdobyła wzgórze Mont Ormel [„Maczuga”] i prowadziła atak na Chambois. Kościół domknięto 19 sierpnia 1944 r. za cenę wysokich strat własnych. Pomimo desperackich ataków dwóch doborowych dywizji SS okrążenie nie zostało przerwane na polskim odcinku frontu, a jedyna droga odwrotu niemieckich jednostek uzyskała miano tzw. korytarza śmierci. W wyniku operacji rozbito niemiecką 7. Armię i wyeliminowano z dalszej walki blisko 200 tys. żołnierzy. Po odtworzeniu zdolności bojowych dywizja uczestniczyła w kolejnych walkach.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

1944

„Priority for Poles”

Generał Maczek z entuzjazmem przyjął włączenie polskiej jednostki w działania pościgowe za wrogiem. Jednostki dywizji pokonywały średnio 50 km dziennie, realizując zadania bojowe. Żołnierze odczuwali smak zwycięstwa. Hasłem znanym każdemu alianckiemu żołnierzowi we Francji stało się „Pierwszeństwo dla Polaków”. W trakcie pościgu na początku września 1944 r. Polacy wyzwolili Abbeville i Saint-Omer we Francji, oraz Ypres, Roeselare, Tielt i Gent w Belgii. W kolejnych tygodniach dywizja uczestniczyła w walkach na pograniczu belgijsko-holenderskim pod Axel i Hulst oraz Alphen. 29 października 1944 r. polskie czołgi wjechały do Bredy, owacyjnie witane przez Holendrów. Po krwawych walkach o Moerdijk dywizja późną jesienią przeszła do pełnienia zadań patrolowych nad Mozą.

↑ W trakcie walk o flamandzkie miasto Ypres gen. Maczek wydał rozkaz o zakazie używania artylerii w trakcie zdobywania miast, mający na celu ochronę życia i dobytku ludności cywilnej. Ten akt współczynnemu zjednał generałowi i Polakom dozgonną wdzięczność Belgów i Holendrów.
■ Heemkring Molenheide

→ Gen. Stanisław Maczek odznaczany przez prezydenta RP Władysława Raczkiewicza. Za doskonałe dowodzenie 1. Dywizją Pancerną w trakcie walk w Europie Zachodniej otrzymał najwyższe polskie odznaczenie wojskowe – Krzyż Kawalerski Orderu Wojennego Virtuti Militari oraz najważniejsze francuskie odznaczenie wojskowe – Krzyż Komandorski Legii Honorowej.
■ ze zbiorów Gilles'a Lapersa

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

1945

Dowódca I Korpusu

↑ Szlak bojowy 1. Dywizji Pancernej od Normandii po Wilhelmshaven liczył ponad 1,8 tys. km. Żołnierze gen. Maczka spędzili w boju 283 dni i noce.
 📍 infografika IPN „1. Dywizja Pancerna”

W kwietniu 1945 r. Polacy wzięli udział w zaciętych walkach nad kanałem Küsten w ramach alianckiej ofensywy, zakończonej wkroczeniem na terytorium Niemiec. 5 maja 1945 r. gen. Maczek uczestniczył wraz z kanadyjskimi dowódcami w kapitulacji wojsk niemieckich. Dzień później polskie czołgi wjechały do bazy Kriegsmarine w Wilhelmshaven. W uznaniu zasług gen. Maczek otrzymał awans na dowódcę I Korpusu Polskiego w Wielkiej Brytanii, a zaraz po tym stopień generała dywizji i nominację na szefa Dowództwa Jednostek Wojsk Polskich w Wielkiej Brytanii. Na cześć „Bacy” polscy żołnierze przemianowali okupowane miasteczko Haren na Maczków. Stało się ono ważnym ośrodkiem pomocy dla Polaków na terenie okupowanych Niemiec.

→ Gen. Maczek i polscy czołgiści wciągają polską flagę na maszt w Wilhelmshaven, 6 maja 1945 r.
 📍 Instytut Polski i Muzeum im. gen. W. Sikorskiego w Londynie / Ośrodek Karta

↑ Gen. dyw. Stanisław Maczek wręcza plutonowemu podchorążemu certyfikat ukończenia kursu Centrum Wyszkolenia Łączności w Kinross w Szkocji, listopad 1945 r. Objęcie stanowiska dowódcy I Korpusu wiązało się z opuszczeniem przez gen. Maczka swojej pancernej dywizji.
 📍 ze zbiorów Gilles'a Lapersa

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

↑ Gen. Stanisław Maczek z Krzyżem Komandorskim Legii Honorowej na szyi i Krzyżem Kawalerskim Orderu Wojennego Virtuti Militari na lewej kieszeni munduru.

▣ Stadsarchief Roeselare

My żołnierze dajemy silne atuty do rąk polityków. Daj Boże, by ich nie zmarnowali i by ta krew tak obficie przelewana na wszystkich frontach nie poszła na marne.

Fragment listu gen. Stanisława Maczka do Naczelnego Wodza gen. Kazimierza Sosnkowskiego, 25 sierpnia 1944 r.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

1947

Emigrant

↑ Doczesne szczątki gen. Stanisława Maczka spoczęły wśród ukochanych żołnierzy na cmentarzu wojennym w Bredzie.
 📍 Stadsarchief Breda

↑ Gen. Stanisław Maczek w trakcie obchodów wyzwolenia Roeselare w Belgii. Przez całe życie gen. Maczek stronił od głośnej polityki i pozostawał autorytetem moralnym i niekwestionowanym przywódcą kombatantów na emigracji.
 📍 Stadsarchief Roeselare

← Gen. Stanisław Maczek w otoczeniu najbliższych – żony Zofii, córki Małgorzaty, wnuczki Karoliny oraz prawnuka Aleksandra Stanisława. Rodzina stanowiła dla gen. Maczka jedną z najważniejszych wartości w życiu i dawała mu siłę do pokonywania przeciwności losu.
 📍 ze zbiorów Karoliny Maczek-Skillen

Decyzje z Jałty, odbierające Polsce m.in. Lwów, pozbawiły gen. Maczka jego „małej ojczyzny”. W 1946 r. komunistyczny rząd odebrał mu polskie obywatelstwo. Generał Maczek zdawał sobie sprawę, że w Polsce „ludowej” nie ma dla niego miejsca, dlatego podjął decyzję o pozostaniu na emigracji i w 1947 r. osiadł wraz z rodziną w Edynburgu. Pozbawiony środków do życia pracował jako sprzedawca i barman. Trudne warunki bytowe gen. Maczka i jego rodziny uległy polepszeniu dopiero po głośnych protestach Belgów i Holendrów, domagających się poprawy warunków materialnych polskiego generała. Maczek był też zaangażowany w działalność emigracyjnych organizacji kombatanckich. W 1990 r. prezydent RP Ryszard Kaczorowski awansował blisko stoletniego Stanisława Maczka do stopnia generała broni. Cztery lata później, 11 grudnia 1994 r., gen. Maczek zmarł w Edynburgu.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Upamiętnienia

Wdzięczne społeczności wyzwolonych miast w Europie Zachodniej uhonorowały po 1945 r. polskiego generała i jego żołnierzy licznymi i różnorodnymi formami upamiętnienia. W Polsce „ludowej”, przemilczającej rolę Polskich Sił Zbrojnych w czasie II wojny światowej, przez wiele lat nie było sprzyjających warunków dla upamiętnienia gen. Stanisława Maczka i jego żołnierzy. Tablice memoratywne fundowane przez kombatantów umieszczane były przede wszystkim w kościołach. Sytuacja uległa zmianie po 1989 r. Generał Maczek stał się patronem ulic i szkół, trafił na znaczki pocztowe i monety. Jego pomniki postawiono w Żaganiu, Gdańsku, Ustrzykach Dolnych i Krakowie. Do tradycji wojskowej 1. Dywizji Pancerniej nawiązuje dziś 10. Brygada Kawalerii Pancerniej im. gen. S. Maczka ze Świątoszowa. W wielu krajach i w Polsce działają stowarzyszenia pielęgnujące pamięć o gen. Maczku i 1. Dywizji Pancerniej.

→ W czterdziestu flamandzkich miastach znajdują się tablice oraz pomniki przypominające o polskich wyzwolicielach.

Pomniki gen. Stanisława Maczka znajdują się na wzgórzu Mont Ormel w Normandii i w gminie Terneuzen w Holandii. Najstarsza jest statua generała w Beveren w Belgii, odsłonięta w 1984 r. na pl. im. gen. S. Maczka.

📍 Theo Borghstijn

→ Niewątpliwą atrakcją polonijną Edynburga jest pomnik w formie ławeczki z postacią gen. Stanisława Maczka, znajdujący się na dziedzińcu rady szkockiego miasta, odsłonięty w 2018 r.

📍 Aleksandra Korol-Chudy

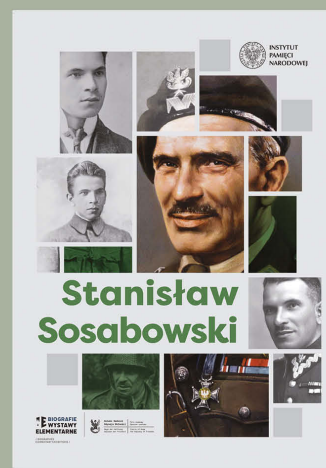
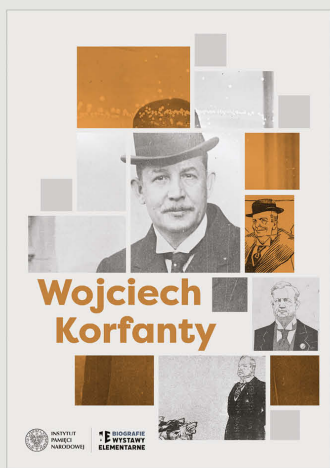
→ Gen. Stanisław Maczek jest patronem kilkunastu szkół w Polsce. Jego imię jako jednemu z pierwszych nadano w 1996 r. IV LO im. gen. S. Maczka w Katowicach.

📍 Krzysztof Łojko

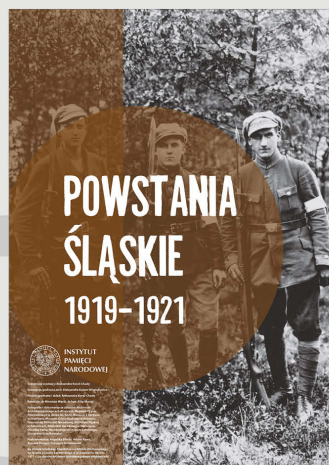

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Zobacz więcej wystaw z serii na www.edukacja.ipn.gov.pl

Zobacz inne wystawy Elementarne:

Autor wystawy: Ryszard Mozgól

Recenzja: dr Piotr Chmielowiec, dr hab. Filip Musiał

Korekta: Monika Rosenbaum

Koncepcja graficzna serii: Paulina Żak

Skład: Aleksandra Korol-Chudy

W wystawie wykorzystano zdjęcia i materiały: Narodowego Archiwum Cyfrowego, Wojskowego Biura Historycznego im. gen. broni K. Sosnkowskiego, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. W. Sikorskiego w Londynie / Fundacja Ośrodka Karta, Stadsarchief Roeselare, Stadsarchief Breda, Heemkring Moleneide, Photography Archive Fortepan; prywatnych zbiorów Karoliny Maczek-Skillen, Gilles'a Lapersa, Adama Kurusa, Piotra Sadowskiego, Grzegorza Grześkowiaka; fotografie wykonane przez Aleksandrę Korol-Chudy, Krzysztofa Łojkę i Theo Borghstijna; rysunki Jerzego Ozgi; mapę szlaku bojowego 1. Dywizji Pancerniej, pochodzącą z infografiki „1. Dywizja Pancerna” przygotowanej przez OBEN IPN we Wrocławiu.

Autor wystawy pragnie podziękować za pomoc p. Karolinie Maczek-Skillen oraz pp. Bartłomiejowi Majcherowi, Jacques'owi Wiackowi, Gilles'owi Lapersowi, Adrianowi Ramsowi i dr Angelice Blindzie.

INSTITUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Pliki do pobrania

[gen. Stanisław Maczek_wystawa elementarna_format A3 \(pdf, 53.4 MB\) 19.12.2023 12:58](#)
[gen. Stanisław Maczek_wystawa elementarna_format B1 \(pdf, 88.87 MB\) 19.12.2023 12:58](#)

Opcje strony